LUMEA PERSONAJULUI ÎN PROZA LUI AURELIU BUSUIOC

Alexandra IAMANDI

The character can be interpreted as a basic category of an epic or dramatic work, a significant human type, individuality with distinct physical and moral traits, brought to light by a series of events in a certain temporal and social context. Aureliu Busuioc remained a unique exponent of contemporary literary criticism through a writing formula that was not

exploited, so we will notice the alternation of narrative plans; temporal and space operations; chameleonization of characters and bantering rhetoric. Also, Busuioc's characters have remained in the literature as well-defined entities, representing a true anthology of human typologies that can be easily related to contemporary society.

Conceptul de „personaj literar" a fost analizat din mai multe perspective, angajând opiniile unor teoreticieni, critici literari, care au drept scop definirea acestui concept și formarea unei idei generale despre complexitatea lui. Considerăm că personajului i se atribuie un *factor ordonator*, adică personajul conferă unitate *perspectivei narato-riale*, recreând lumea obiectivă, în același timp, „o supune unui cod estetic ce ține de conștiința subiectivă a creatorului" [*apud* 4, p.288]. Există o accepție conform căreia personajul, aflându-se în pragul erei moderne, se depărtează constant de perspectiva metafizică, cu scopul „de a se abandona mereu mai hotărât presiunii realității sau pentru a se risipi în labirintul empirismului". Salvatore Battaglia consideră că personajul se face actor și martor al faptelor, al împrejurărilor, al moravurilor ce există în afara eroului. Astfel, domeniul personajului se limitează și se explică clar în societatea, în realitatea zilnică, prin urmare, omul vrea să se considere o *enciclopedie a experienței*. Consemnăm și disocierea pe care o face critica între realitate și personaj, deoarece aceste două concepte se află într-un raport de convenienţă și de opoziție, așadar, uneori sunt *aliați,* iar alteori *disociați.* Totodată, ei ba colaborează la dezvoltarea reciprocă, ba unul îl supune și-l reduce pe celălalt. În funcție de scopul pe care-l urmărește autorul, realitatea poate deveni o scenă pentru personaj sau personajul se transformă într-un *simplu figurant* la *spectacolul vieții* [1, p. 57-58].

Primul personaj intelectual din literatura română a fost creat de romancierul Aureliu Busuioc în romanul ***Singur în fața dragostei***, un text artistic ce sparge tiparele șablonizate. După cum afirma Vasile Coroban, „romanul ***Singur în fața dragostei*** dă o lovitură destul de serioasă unor scheme literare, rupte de realitate" [3, p. 228]. Acest fapt reiese din modul și forma în care a fost structurat discursul naratorului. Nu mai prezintă niciun interes scriitura ideală și idilică în care totul e aproape perfect, iar oamenii trăiesc într-o frumoasă

poveste rustică. Radu Negrescu are drept scop profanarea acelui mediu idilic, venind cu acele probleme sociale despre existenţa cărora toţi erau conştienţi, dar nimeni nu a încercat să le ofere o formă concretă. Astfel apare intelectualul şi antieroul ca două părţi constituente ale aceluiaşi individ. Altfel spus, pot fi ilustrate două ipostaze ale lui Negrescu din perspectivă antinomică, prin urmare, vom avea Radu – *antieroul* şi Radu – *omul*. Aceste două ipostaze sunt raportate direct la lumea ideală şi lumea reală, prima constituind universul interior al eroului. De aceea când idealismul lui Negrescu se ciocneşte cu realitatea, anume viaţa de cuplu cu Lidia, apare respingerea, deoarece pe lângă cele două părţi de hidrogen şi o parte de oxigen, viaţa mai e formată şi din diverse depuneri sau stratificări.

Anul 1999 surprinde prin apariţia unui nou intelectual în literatura basarabeană creat de Aureliu Busuioc, personajul central al romanului ***Pactizând cu diavolul*** Mihai Olteanu. Acest erou insuflă cititorilor sentimente contradictorii, unii tind să-l jelească pentru destinul său nefericit, alţii să-l critice pentru prostia şi naivitatea de care a dat dovadă. Confesiunile acestui personaj sensibilează publicul prin relatarea veridică a unor evenimente din istoria poporului nostru, iar prezenţa uneia dintre cele mai frumoase şi misterioase eroine pe care le-a creat Busuioc, Elvira, instigă şi mai mult interesul cititorilor pentru acest roman. Elvira a fost înzestrată cu farmec şi eleganţă, calităţi pe care trebuie să le posede orice femeie. Întâlnirea lor neaşteptată şi atracţia pe care o simte Mihai, deja, predispune spre meditaţie. Este un personaj care intrigă şi despre care se cunosc atât de puţine detalii. De menţionat că personajul dat nu se identifică cu autorul, în pofida faptului că acest roman este considerat cel mai *autobiografic*. Eugen Lungu afirmă că „eroul a fost modelat după un repertoriu tipologic în care figurează mai mulţi inşi trăitori în epocă”, deci majoritatea cetăţenilor din acea perioadă se pot regăsi în acest personaj, iar destinul lui Olteanu este un destin colectiv ce vizează pe toţi locuitorii din Republica Moldova. Punctăm şi formula ironică, ludică pe care o foloseşte prozatorul în romanul *Hronicul Găinarilor***,** care accentuează acele momente insuportabile, fiind banalizate prin repetarea lor seculară. Ironică sau nu este şi alegerea prenumelui Petru cu următoarele forme identificate în naraţiune: Pătru, Piotr, Petrică,

Petea, Petiușa, Petre etc. Prin urmare, majoritatea urmașilor lui Pătru Avadanei vor purta acest prenume drept confirmare că neamul lor se va afla într-o stare continuă de eroziune civică și mintală. Este importantă remarca pe care o face criticul Vasile Iftime. În opinia lui, prenumele Petru este asociat cu Apostolul Petru, cel care s-a lepădat de Iisus Hristos de trei ori după cântatul cocoșilor. Al doilea reprezentant al Avădanilor este Panteleu, cel care va deveni fondatorul satului Găinari. Naratorul persiflează pe seama personajului, pentru că spune: *Panteleu nu este un Ion fără de țară,* cu alte cuvinte, Panteleu este cel care a bătut *primul țăruș pe panta de sud a dealului Luminăției*, iar acest fapt denotă începutul unui blestem, mai bine spus, invocarea unei nenorociri fără sfârșit. În ceea ce privește numele Avădanei/Avodanov, Vasile Iftime vede *înscrisul unui stigmat de familie*, și anume *o inițială lipsă de tată,* această observație este susținută și de relatarea cronicarului, deoarece toți urmașii lui Pătru concepeau copii, dar nici gând să-și educe odraslele. Panteleu a moștenit de la tatăl său numele, hoția și beția, lucruri esențiale, înscrise deja în ADN-ul Avădanilor. Personajul cel mai complex este Piotr/Petre, ipochimenul ce suferă schimbări majore. Traiectoria pe care o parcurge este una de invidiat: de la un simplu pungaș la hoț, de la hoț la ucigaș, mai apoi pușcăriaș/deținut spion, ca la sfârșit să fie „presedatel de selsovet”.

Mesajul pe care-l transmite Aureliu Busuioc, în fond, este unul antirăzboinic, pentru că umanul, după cum afirmă Mircea Ciobanu, nu are nimic cu războiul, cu eroicul și cu patetismul de tribună. De accea romanul ***Și a fost noapte*** încheie creația scriitorului Busuioc, fiind un ultim omagiu adus soției sale și „un ultim acord dramatic la o viață de creație plină, tumultoasă, diversă și absolut impresionantă” [2, p. 220]. Bulgăroaica Lența și austriacul Werner nu aveau ce să împartă, dominația mondială îi enerva, *problemele de rasă și națiune îi plictiseau*, iar integritatea teritorială a imperiului sovietic sau a României Mari nu-i interesa, dar erau nevoiți să se conformeze problemelor. Astfel, glasul rațiunii în această aventură romantică îi aparține lui Werner care era conștient de gravitatea faptelor sale și de consecințele nefaste, care vor rezulta din această comuniune. Povestea de dragoste dintre Lența și Werner poate fi comparată cu cea a marilor clasici, adică Romeo și Julieta sau Tristan și Isolda, destinele cărora

au sensibilizat, emoționat o lume întreagă. În pofida faptului că Lența și Werner au un final fericit, povestea lor tot rămâne a fi tragică, iar dragostea interzisă, deoarece războiul nu cruță pe nimeni.

Cu fiecare nou roman, Aureliu Busuioc propune o altă formulă de scriere, iar prin intermediul tipologiei valorificate de către prozator, identificăm timpul, spațiul, socialul în care acestea există. Totodată, ele conferă dinamică textului și punctează ideea că au o identitate cameleonică. Personajele lui Busuioc nu pot fi interpretate după reguli generale, stabilite de psihologia educației sau din punct de vedere didactic, adică după niște norme impuse de curriculumul școlar, de aceea conchidem că lumea personajelor lui Busuioc nu poate fi citită, ci doar pătrunsă, revendicând o minte deschisă, un spirit cultivat și analitic.

Referințe:

1. BATTAGLIA, S. *Mitografia personajului*. București: Univers, 1976.
2. CIOBANU, M.V., LUNGU, E. *Sunt norii albi, dar umbra lor e neagră...* Chișinău: Prut Internațional, 2016.
3. COROBAN, V. *Romanul moldovenesc contemporan*. Chișinău: Cartea moldovenească, 1969.
4. ONIGA, R.E. Personajul literar. În: *Columna*. București: Asociația cultural-științifică „Dimitrie Ghica-Comănești", 2013, nr.2, pp. 283-295.

Recomandat
Adriana CAZACU, dr., conf. univ.